

Meyer Lübke (*Die Betonung im Gallischen*, 56-57). En gran part foren mirades com éssers divins, habitant en les muntanyes i boscos; p. ex. una inscr. trobada a l'alta Itàlia està dedicada a les *Matronae*, en plural, com una divinitat silvestre: «*Matronis et genii Ausuciatium*» ('a les M. i als genis d'*Ausucium*' > *Ossuccio*, que és la població on fou trobada, en la costa Oest del Llac de Como), J.U.Hubschmied, *VRom.* III, 99, 90ss.

L'arrelament especial en cèltic és ben clar en la inscr. *Ματρεβο Νωμαυσικαβο*, dedicada (datiu plu.) a les MATRES de Nîmes (< NÉMAUSOS), on es conserva la làpida. En l'article especial de *Marqueixanes* (infra) veurem que el nom d'aquest poble del Conflent ve de MATRES CAXANAS, aplicat allí a tals divinitats gàl·liques encarnades en uns roures: cèlt. CÁXANOS > fr. *chaisne*, *chêne*, oc. *casse*. En *Madremanya* (art. a part) és en la forma llatina MATREM MAGNAM (i veg. més cites relatives a MATRES en l'art. d'Aebischer, *BDC* XXII, 36-56).

A l'Aude mateix, i ja no lluny del massís de Madres, tenim *Maironnes*, en el cº de La Grasse, al SE. d'Escouloubre (= a l'estudiat per M-Lübke). Sabarthès (*Di.Top.Aude*) hi assenyalà: 1) *Madres* pâturages et anc. fief de la baronie d'Escouloubre, en te. Le Bousquet (cº d'Atsat), que pot ser prolongament del nom de la nostra serra; i 2) *Madres* «forêt communale de 14 hectares», te. Caillà, que ja és a l'esq. del riu Aude a la vall del Rebenty, uns 16 k. lluny del nostre Madres, i per tant deu ser nom d'un lloc diferent.

El lligam amb la Serra de Madres salta a la vista, ja per la situació en el massís mateix, en el nom de l'«eixecada de *La Madró*», molt documentada a l'E. Mj., dins el te. de Ral, el poble capcinès al peu OSO del pic de Madres; per al mot *eixecada* 'resclosa en un corrent d'aigua', veg. *DECat.* s.v. *aixecar*. 1370: «eccechatam de *La Madró*»; 1405: «eccechatam vocatam de *La Madró*»; en la situació ben detallada en un document de 1421: «eccechatam de *La Madró*, videlicet de ipso loco vocato *Madró*, usque ad pontem vocatum de Rial, in flumine Aude» o sigui 'fins al pont de Ral en el riu Aude'; docs. aplegats per Alart, en *InuLC.* en el mateix article que recull la citada menció de 958 del nom de Madres.

Aquesta singular estructura *La Madró* s'ha d'explicar pel genitiu plural cèltic MĀTRŌN, regint un substantiu com el cèlt. comú LOCO- 'bassal, aiguamoll' (còrn. i bret. *loc'h*, irl. ant. *loch* «étang»,¹ «marais, mare d'eau», ky. *luch*); d'aquest compost LOC-MĀTRŌN o d'una combinació molt semblant, resultaria *La(C)madró* > *La madró*,² amb el sentit de 'aiguamoll de Madres, o de les MĀTRĒS'.

En tenim encara una menció més antiga, a. 1265: «eycchatam de *Ça Madre* --- exchechatam de *Ça Madre*» (que llegida pel mateix Alart (feu.A.L., 28-x-

697, i citada en l'*InuLC.*, junt amb aquelles, i de nou s.v. *sa*). Aquí tenim l'art. *la* reemplaçat pel seu concurrent vulgar *sa* IPSA. Però el nom cèltic aquí ve amb l'altra accentuació (la duplicitat comentada supra per M-Lübke) si bé combinat igualment amb el genitiu: MĀTRŌN.

De la base MĀTRŌNA supra (M-Lübke, i *Btr.z.Nfg.*), vénen un gran nombre de NLL de tot el domini català. De tots aquests llocs sabem que són en un vessant d'on baixen aigües, o vora una font, o en terra d'aiguamolls. Els ordenem i numerem, per ordre geogràfic:

1) *La Madrona*, ross. en el vessant Nord de L'Albera: és la ribereta intermèdia entre la de Vilallonga i el Tanyarí (afl. dr. del Tec), que s'ajunta primer amb aquella, i després, juntes desaigüen en el Tanyarí per l'esquerra: oit *madróna* a Vilallonga (XXIV, 191) i *la madróna* a St. Genís de Fontanes.

2) *Madrona* o Sant Pere de *Madrona*, esglesieta rural, en el te. de la Vall d'Alldan, en el camí de Berga al Santuari de Queralt. C.A.Torràs, *Berg.*, p. 50) és damunt el vessant que tira les aigües a Berga.

MENCIONS ANT.³ 989: «in castro *Madronae*» (SerraV., *PinósMtp.* III, 9. 87); 1173: *Madrona* (*Cart. Poblet*, p. 181); 1174: i altre doc. S. XII, indatat (*Cart. Poblet*, 187, 183); 1344 i 1351: *Madrona* (SerraV., o.c. III, p. 228); 1359: *Sent Pere de Madrona* (*CoDoACA.* XII, 67) i «Parròquia de *Madrona*» (Id. ib. XII, 69); 1362: *St.P. de M.* (SerraV. o.c. III, 228).

3) MADRONA, llogaret del Solsonès, te. Pinell, prop de *La Salsa* (< [*pahude*] SALSA 'aiguamoll salat') i de *Bassella*. Pron. *madróna* a Cardona (Casac. 1920). *Madróna* oit també en l'enq. de 1957 (a Bassella i a Ugern, XVIII, 42-47 i 7-50) i a les de 1964 a Lloberola (XLVI, 123-128). En aquesta enq. em parlarem de la gran font i ribereta de *Madrona*.

MENCIONS ANT. 839: *Madrona* (*ActaC.SdUrg.*) (id. en el *Cpbr* i còp. S. XII, ed. PPujol, nº 112); 936: id. (lleg. a l'Arx. Sols.); 964: «in com.Orgelense --- Azeron afr.: *Castelare* vel *Pinello*; Mer.: castro *Madrona* --- ipsa *Salsa*» (orig., *Dipl.Cat.Vic.*, p. 306, § 365); 995: «eccl., --- de *Kastro Vere* --- afr. Or. Kabriles, Mer. monte *Madrona* --- Circii *Albence*» (Baraut, *Urgellia* III 1.15).

I sovint des del S. XI, 1008: «castro *Madrona* --- ad Miralias --- *Caballo*» (Arx.Sols.). A l'Arx. de Solsona lleigeixo també *Madrona* designant aquest lloc, en docs. de 1010, 1017, 1057, 1092 i 1094; 1073: «in com. Urg., te.castro *Matrone* intra te. de eccl. *Salsa* (Arx.Sols.); 1074-75: «alaudium infra fines Rialb --- afr. Or. flumen *Siger* aut in Monte *Matrona*» (MiretS., *BABL* VIII, 524-25, *BABL* VI, 386); Butlla de 1151: *Madrona* (Kehr, *Papsturk.*, p. 329); en la de 1180: *Madorona* (ibid. p. 498); 1280: *Madro-*